

Temabog

Holocaust og andre folkedrab

Kari Astrid Thynebjerg

Holocaust og andre folkedrab - Temabog

Udgivet af konsortiet Batavia Media – DigTea
for Undervisningsministeriet

1. udgave, 1. oplag 2018

Forlagsredaktion: Søren Brandt

Fotos: Creative Commons, Batavia, Public Domain

Tryk: Danmark

ISBN 978-87-7197-756-1

aldrigmere.dk

Holocaust

og andre folkedrab

Introduktion	2
Danmark oktober '43	4
Holocaust og andre folkedrab	6
Folkekræbets mekanismer	8
Planlægning af folkekræb	10
Holocaust – viden og ansvar	12
Yazidi – på kanten af et folkekræb	14
Tænk, hvis det skete for mig ...	16

Aldrigmere.dk

Introduktion

Temabogen introducerer syv forskellige undervisningsmaterialer, som alle tager udgangspunkt i arbejdet med Holocaust og andre folkedrab. Materialerne skal sikre, at de nye generationer af børn og unge bliver oplyst om Holocaust samt andre historiske og samtidige folkedrab og bidrage til, at de bliver dannede samfundsborgere, som deltager og tager ansvar i den demokratiske debat.

Materialerne er udarbejdet for Undervisningsministeriet og findes samlet på **aldrigmere.dk**. Nye materialer udvikles og udgives løbende.

Grundskolen, gymnasiet og VUC

Materialerne retter sig mod grundskolens ældste klasser, de gymnasiale uddannelser og VUC. Materialer kan være fælles eller specifikke for de enkelte uddannelser. Til underviserne er der vejledningsmateriale, som er målrettet de ministerielle krav.

Materialer til mere end årstemaer

Foruden de materialer, der udvikles til at arbejde tematisk med årstemaerne, er en stor mængde andre materialer til rådighed gennem hjemmesiden. Holocaust – optakt, eksekveringen og den efterfølgende håndtering – behandles indgående, ligesom der findes materiale til en lang række andre historiske folkedrab. Materialerne kan frit anvendes til brug i foreslåede eller egne tilrettelagte forløb, samt til elevernes selvstændige arbejde.

Holocaust og andre folkedrab

Rejsen ind i et folkedrab kan være barsk. Måske kan vinklingen mod at arbejde for at understøtte demokrati og menneskerettigheder sikre, at eleverne føler handlekompetence og ikke bare forbliver tilskuere til frygtelige handlinger i fortid og nutid.

Holocaust

Redningen af de danske jøder

I oktober 2018 er det 75 år siden langt størstedelen af de danske jøder flygtede til Sverige. Cirka 90 % af dem blev reddet gennem en redningsaktion, som er internationalt kendt. Mange helt almindelige danskere hjalp til ved fx at give flygtningene husly, tøj og mad, køre dem fra by til by og i sidste ende sejle dem med fiskerbåd til Sverige.

Aktionen var enestående. I intet andet europæisk land formåede man at redde landets jødiske mindretal på denne måde. Denne danske begivenhed står derfor som et positivt modbillede til fortællingen om udryddelsen af seks millioner jøder i det besatte Europa.

Minder der tynger

Mange af de overlevende danske jøder har i årtier valgt ikke at ville fortælle om deres oplevelser – ofte ikke engang til deres egne børn og børnebørn. Minderne fra 30'erne og krigens tid var for ubehagelige og skamfulde.

I tre film fortæller tre overleverere, hvad de har været igennem, og hvorfor nogle oplevelser er blevet fortalt videre, mens andre er blevet fortiet. Filmene lægger op til at diskutere, hvad vi bør huske og hvorfor, samt hvad konsekvensen er, når en person fortier grusomme oplevelser, som hun har oplevet i fortiden.

Find materialet på aldrigmere.dk

Danmark oktober '43

I DETTE HUS BOEDE 1941-1953
DEN SENERE TYSKE AMBASSADØR
I DANMARK
GEORG FERDINAND DUCKWITZ
PLADEN ER SAT TIL MINDE OM
HANS INDSATS FOR
DE DANSKE JØDERS REDNING
OKTOBER 1943

Helt almindelige danskere deltog i redningen af de danske jøder. Georg Ferdinand Duckwitz, en tysk diplomat fra Bremen, igangsatte aktionen, da han røbede tyskernes planer med de danske jøder til både det jødiske samfund og den danske modstandsbevægelse.

Magt og midler

Fra falske dokumenter til lovgivning

Temaet Magt og midler er interessant at analysere nærmere i forhold til alle folkedrab – ikke mindst Holocaust. Zions vises protokoller var et falsum, som nazisterne anvendte i deres propaganda, mens raceteorierne og racehygiejne var mellemkrigstidens hurtigt købte ”videnskabelige” paradigme. Sammen med andre forhold i tiden ledte de til skabelsen af Nürnberglovene, så lovgrundlaget for jødeforfølgelsen i Tyskland var på plads og kursen mod Holocaust sat.

Folkedrabs stadier - en model

Temaet er et tekst- og kildebaseret undervisningsforløb om Holocaust. Gennem arbejdet med temaets ressourcer og en analyse ud fra Gregory Stantons teori om folkedrabs stadier, kan eleverne analysere på brugen af magt og midler i Hitlers Nazityskland og identificere hændelser, der bringer den ulmende konflikt fra stadie til stadie, kulminerende i drabet på 6 millioner jøder. Arbejdet lægger op til centrale spørgsmål som: hvordan var nazisterne i stand til at få Tysklands befolkning med på et folkedrab på jøderne, hvilke advarselstegn var der og hvad kunne der være gjort for at stoppe udviklingen?

Find materialet på aldrigmere.dk

Holocaust og andre folkedrab

Handlinger, der skal modvirke en gentagelse af rædslerne under Holocaust, kan udtrykkes mangfoldigt. I Berlin blev mindesmærket Denkmal für die ermordeten Juden Europas eller mere enkelt Holocaust-Mahnmal rejst fra 2003-05. Arkitekten Peter Eisenman er kunstneren bag.

Magt og midler

Bag om folkedrabets mekanismer

Hvordan kan et folkedrab tage form? Rwanda er et eksempel på, at betingelserne for et folkedrab bliver formet over længere tid. 800.000 mennesker, primært af tutsi-afstamning, blev slået ihjel på bare tre måneder i 1994 af de ekstremistiske dele af hutubefolkningen. Historisk blev landets etniske grupper skabt af belgierne i 1933 ud fra raceteorien, der herskede i mellemkrigstidens Europa. Rivalisering og misundelse grupperne imellem banede vejen for skabelsen af fjendebilleder. Men hvordan fandt opsplitningen konkret sted? Hvilke magtmidler blev taget i brug og hvem stod bag? Hvilken rolle spillede mediernes propaganda? Kan man finde generelle tendenser, der kan røbe om et folkedrab er under opsejling og i så fald, hvad kan folket selv eller verdenssamfundet gøre ved det?

Optakten dokumenteret

Temaet behandler magtanvendelse som et middel til at opnå og fastholde magt gennem en række korte dokumentarfilm og tilhørende fagtekster. Glidebanen af forråelse fra en konflikt ulmer og beskrives. Derfor er der fokus på, hvordan fordomme skabes for at understøtte befolkningens opbygning af fjendebilleder, som efterfølgende anvendes til at retfærdiggøre magtanvendelsen. I arbejdet med temaet lægges der op til debat om skabelsen af fjendebilleder og falske nyheder gennem vore dages sociale medier.

Find materialet på aldrigmere.dk

Folkedrabet mekanismer

Fjender i '94 – naboer i dag. Manden på billedet slog i 1994 kvindens børn ihjel. I Rwanda er der arbejdet bevidst med forsoning efter folkedrabet på tutsierne. I lokalsamfundene lever befolkningerne blandet, og bødlerne har måttet undskylde og angre forbrydelser, som det er svært at fatte at nogen mennesker kan tilgive.

Magt og midler

Konflikten på Balkan

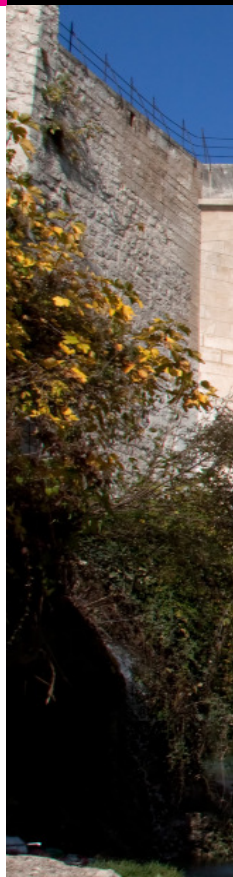
Hvordan kunne det gå så galt? Titos kommunistiske Jugoslavien var tænkt som et multikulturelt land. Han forenede de mange etniske grupper i landet. I skolen blev alle børn undervist i forståelsen af, at de nu kunne leve i fred på trods af tidligere tiders blodige konflikter mellem de forskellige befolkningsgrupper. Centralmagten undertrykte nationalisme og etnisk diskriminering for at skabe en kontrolleret fælles, kulturel mangfoldighed. Efter Titos død kunne man ikke blive enig om en efterfølger, så præsidentskabet gik derfor på tur blandt de seks delrepublikker og to provinser i landet. Dette fik den undertrykte nationalisme til at ulme og i tomrummet efter Tito så den serbiske ledelse en mulighed for at indtage en førerposition i Jugoslavien. Men andre delrepublikker ønskede selvstændighed. Da Slovenien erklærede sig uafhængigt, brød den første krig ud.

Interaktivt spil: Truth Hunter

Interaktivt dramatiseret dokumentarisk spil, hvor grundtemaerne er undersøgelse, opklaring og retsforfølgelse af folkedrab og krigsforbrydelser.

Du – spilleren – er en international efterforsker, der skal efterforske en krigsforbrydelse begået under belejringen af Mostar. Alle du møder har en holdning, og fronterne er trukket skarpt op. Men i din søgen efter sandhed og retfærdighed skal du være neutral. Kan du undgå at tage parti? Kan du bevise, at den mistænkte er skyldig og bringe sagen for retten? Hvad er sandhed, hvad er politisk propaganda? Hvor langt vil du gå for at skaffe beviser?

Find materialet på aldrigmere.dk

Planlægning af folkedrab

Stari Most broen forbinder bosniakker mod øst og overvejende kroater mod vest. Den blev et symbol på den bosniske borgerkrig, fordi krigshandlinger fandt sted på og ved broen. Den blev skudt i smadder i 1993 og stod genopbygget i 2004. Siden da har den været et symbol på forsoning og sameksistens.

Viden og ansvar

Holocaust, som naziregimet oprindeligt kaldte Endlösung der Judenfrage, satte hele verden i chok, da omfanget blev tydeligt efter Nazitysklands kapitulation i 1945. At ingen greb ind og ændrede historiens gang gør fortsat ondt i den europæiske folkesjæl - og ikke mindst i Tyskland.

Den tyske erindringskultur

I Tyskland i dag er der mange efterkommere af personer, som af en eller anden grund ikke reagerede mod forfølgelsen af jøderne. Den arv må hver enkelt tysker forsøge at komme overens med.

Den tyske grundlov forbyder forfølgelser af enhver art. Dermed er grundloven en del af den tyske erindringskultur, der opstod efter 2. verdenskrig, og som skulle sikre, at Tyskland aldrig igen skulle opleve noget lignende. Alligevel opstår der også i Tyskland i dag situationer, der truer nogle befolkningsgruppers demokratiske rettigheder. Men er det nok at overlade ansvaret til lovgivningen, eller skal det tyske folk også selv påtage sig et ansvar? I så fald hvem?

Giver viden et ansvar

Temaet præsenterer gennem tre korte dokumentarfilm både yngre og ældre generationer, der frivilligt tager del i kampen mod anti-semitisme. Arbejdet med temaets film og øvrige ressourcer giver anledning til at eleverne reflekterer over, hvordan vi alle kan og bør tage ansvar for hændelser i vores samfund i dag, på baggrund af vores viden om udviklingen op til og under Holocaust.

Find materialet på aldrigmere.dk

Holocaust - viden og ansvar

Både yngre og ældre generationer tager frivilligt del i kampen mod antisemitisme i Tyskland i dag. Det er deres måde at bidrage til den tyske erindringskultur, som skal forhindre, at folkedrab som Holocaust nogensinde skal finde sted på tysk jord igen.

Viden og ansvar

Efterspillet til den 3. august 2014

Yazidierne måtte tage flugten til Sinjarbjerg, da Islamisk Stat begik overgreb mod den lille befolkningsgruppe i Irak. Mange mistede livet, specielt mændene, som straks blev forsøgt dræbt, mens kvinder og børn i stort antal blev taget til fange. I årene der er gået siden, har yazidierne kæmpet. Personlige kampe har handlet om at slippe fri eller hjælpe deres familiemedlemmer til at slippe fri af IS's fangenskab. Som gruppe har yazidierne kæmpet for at dokumentere overgrebene og opnå international anerkendelse for overgrebet som et forsøg på folkedrab.

Retfærdighed?

Gennem arbejdet med temaet berører eleverne en lang række spørgsmål, ikke mindst af juridisk og etisk karakter: Hvornår er et overgreb et folkedrab? Hvem kan definere, hvilken kategori et overgreb mod en befolkningsgruppe hører til? Er det vigtigt at få anerkendt overgreb, der har medført døden for store dele af en gruppe, som folkedrab – og hvorfor?

Find materialet på aldrigmere.dk

Yazidi - på kanten af et folkedrab

Forfølgelsen af yazidierne i Irak har ført til drab på mændene og tilfangetagelse af kvinderne. Hændelserne i konflikten er ikke anerkendt som folkedrab, men burde de være det

Viden og ansvar

Danmark 2025 - Os og dem

Året er 2025. Danmark er i økonomisk krise (recession), befolkningen er presset af skattetrykket og samtidig mangler staten skatteindtægter til den voksende gruppe på overførselsindkomst. Der er ikke længere råd til velfærd for alle. En ny national gentest er netop indført og alle elever og offentligt ansatte testes. En "ren test" udløser et hvidt kort, som giver adgang til alt i samfundet, fx uddannelse og job. Men de andre – de som ikke får det hvide kort – er ikke "en god investering" for samfundet, og deres fremtid er usikker ...

Hvem har ansvaret?

Temaet Tænk, hvis det skete for mig ... skildrer den fiktive konflikt gennem tre kortfilm. I tilknytning er der udviklet en række tekster, modeller og spil, der understøtter elevernes arbejde med temaet. Dette indbefatter dilemmakort, ud fra hvilke eleverne skal overveje, hvordan de selv vil handle i situationer, hvor en konflikt er ved at udvikle sig. Spørgsmål som fx Hvem har ansvaret, når en konflikt er under optrapning? Hvilket ansvar har den enkelte eller politikerne? Hvem skal handle og gribe ind for at stoppe en konflikt, som indeholder elementer, vi ved potentielt kan lede til folkedrab? samt Og hvordan skal der handles? berøres gennem temaet.

Find materialet på aldrigmere.dk

Tænk, hvis det skete for mig ...

De fleste i Danmark har tillid til at andre i bund og grund er ordentlige mennesker. Vi er alle lige, og vi har alle lige ret til at være her. Samfundet er styret på en måde, som er demokratisk og overordnet set retfærdigt. Men hvad nu, hvis det ikke var tilfældet?

Denne håndbog introducerer en række gratis undervisningsmaterialer om *Holocaust og andre folkedrab*.

Temaet *Magt og midler* udfoldes i de tre undertemaer:

Holocaust og andre folkedrab

Folkedrabets mekanismer

Planlægning af folkedrab

Temaet *Viden og ansvar* udfoldes i de tre undertemaer:

Holocaust – viden og ansvar

Yazidi – på kanten af et folkedrab

Tænk hvis det skete for mig ...?

Dertil er der et jubilæumstema for 75-året for *Danmark oktober '43*.

Undervisningsmaterialer i form af film, tekster, spil, kilder mm. er tilgængelig på aldrigmere.dk

ALDRIG MERE
Holocaust og andre folkedrab

ISBN 978-87-7197-756-1

aldrigmere.dk